

Var slutar skapelseberättelsen som inleder Bibeln?

I det här kapitlet motiverar jag min avgränsning av materialet i GT samt presenterar jämförelsematerialet.

Det råder i stort sett konsensus om att texten i 1 Mos 1:1–2:3 är skriven av en författare och är en helhet. Enligt dokumenthypotesens förklaringsmodell är denna berättelse en del av P-källan.¹

Det som det dock inte råder konsensus om är huruvida 1 Mos 2:4a ska inkluderas som en avslutning till denna skapelseberättelse eller om 1 Mos 2:4a utgör inledningen till nästa berättelse. Jag kommer nedan att motivera varför jag anser att den inledande berättelsen avslutas med 1 Mos 2:3 och inte inkluderar 1 Mos 2:4a. Orsaken till behovet av en exakt avgränsning är att jag även analyserar huruvida det finns regelbundna mönster gällande frekvensen av specifika ord i texten. Avgränsningen påverkar även analysen av berättelsens hela struktur. En exakt och korrekt avgränsning är således nödvändig.

Tôlêdôt-formeln som förekommer i 1 Mos 2:4a är av central betydelse. Dorsey nämner denna formel som en av teknikerna för att markera början av en helhet. Typiska inledande formler, som tôlêdôt-formeln, gör att man kan sluta sig till att ett nytt avsnitt börjar.² Det är en allmän uppfattning att 1 Mosebok kan delas in i avsnitt med hjälp av tôlêdôt-formeln. Den återkommer 11 gånger i 1 Mosebok av vilka den första finns i 1 Mos 2:4a.³ Vid övriga 10 tillfällen är en människa kopplad ihop med varje ny tôlêdôt.⁴ Gemensamt för alla dessa är att personen som kopplas ihop med formeln redan är nämnd. Historien om honom är i huvudsak redan berättad och texten går nu vidare med hans fortsättningshistoria, endera i formen av en genealogi eller en berättelse.⁵ Således finns berättelsen om Abraham i Terachs tôlêdôt osv.⁶

Ordet tôlêdôt kommer från jālaḏ⁷, och man kan förstå det så att Terachs tôlêdôt handlar om vad han avlat fram – hans barns historia.⁸ Allt tyder på att tôlêdôt-formeln pekar framåt, den fungerar som något av en rubrik för det material som följer.⁹

Thomas konstaterar att verblösa satser ofta används för att introducera nya textsekvenser. Sådana satser bryter flödet i berättelsen och sätter fokus på vad som ska komma. Thomas

¹ Westermann (1994, 81–85) menar dock att författaren utgick från en ”handlingsberättelse” som han sedan kompletterade.

² Dorsey 1999, 21, 23–24.

³ De 11 toledot-formlerna återfinns i 1 Mos 2:4; 5:1; 6:9; 10:1; 11:10; 11:27; 25:12; 25:19; 36:1; 36:9; 37:2. Laato 2002, 130.

⁴ Dessa är: Adam, Noa, Noas söner, Sem, Terach, Abrahams son Ismael, Isak, Esau/folket Edom samt Jakob.

⁵ Vid fem av tillfällena följer en berättelse och vid fem följer en genealogi.

⁶ Dorsey 1999, 21, 23–24; Wenham 2003, 18; McKeown 2008, 29.

⁷ Jālaḏ har betydelsen föda, frambringa, avla, producera.

⁸ Laato 2002, 131.

⁹ Hamilton 1990, 3–10; Thomas 2011, 124–125.

poängterar även skillnader i syntaxen där *tôlêdôt*-formeln används och att den mest betydelsefulla skillnaden är huruvida formeln inleds med *wāw* eller inte. Om inget *wāw* inleder så är det fråga om en självständig sats som står fri mot det föregående materialet. Men om ett *wāw* föregår så är satsen kopplad till eller underordnad det föregående. Notera att i 1 Mos 2:4a¹⁰ finns inget *wāw*. Att *tôlêdôt*-formeln i alla övriga fall fungerar som en överskrift är så gott som alla kommentatorer eniga om.¹¹

Min slutsats är att den inledande berättelsen avslutas med 1 Mos 2:3 och att 1 Mos 2:4a är inledningen till följande berättelse. Texten i 1 Mos 1:1–2:3 benämner jag i fortsättningen skapelseberättelsen. Texten som följer i 1 Mos 2:4–3:24 benämner jag Edenberättelsen.¹²

¹⁰ אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם

¹¹ Thomas 2011, 124–125. De som menar att 2:4a hör till skapelseberättelsen grundar det i allmänhet på att *tôlêdôt*-formeln anses höra till P-källan och att Edenberättelsen som följer hör till Jahvisten. Fokkelman 1990, 41–42; Hamilton 1990, 4; Friedman 2003, 35.

¹² Så gör även Mettinger (2007, 1).